
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державне підприємство Український науково-дослідний інститут
медицини транспорту

ВІСНИК

МОРСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

Науково-практичний журнал
Виходить 4 рази на рік

Заснований в 1997 році. Журнал є фаховим виданням для публікації основних
результатів дисертаційних робіт у галузі медичних наук
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 (додаток 4) від 02.07.2020 р.)
Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації серія КВ № 18428-7228ПР

№ 2 (103)
(квітень - червень)

Одеса 2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор **А. І. Гоженко**

О. М. Ігнат'єв (заступник головного редактора), Н. А. Мацегора (відповідальний секретар), Н. С. Бадюк, Є. П. Белобров, Р. С. Вастьянов, В. С. Гойдик, М. І. Голубятніков, А. А. Гудима, Ю. І. Гульченко, О. М. Левченко, Г. С. Манасова, В. В. Огоренко, Т. П. Опаріна, И. В. Савицький, С. М. Пасічник, Е. М. Псядло, Н. Д. Філінець, В. В. Шухтін

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Х. С. Бозов (Болгарія), Денисенко І. В. (МАММ), В. А. Жуков (Польща), С. Іднані (Індія), А. Г. Кириченко (Днепр), М. О. Корж (Харків), І. Ф. Костюк (Харків), М. М. Корда (Тернопіль), Н. Ніколіч (Хорватія), М. Г. Проданчук (Київ), М. С. Регеда (Львів), А. М. Сердюк (Київ), К. О. Талалаєв (Одеса)

Адреса редакції

65039, ДП УкрНДІ медицини транспорту
м. Одеса, вул. Канатна, 92
Телефон/факс: (0482) 753-18-01; 42-82-63
e-mail nymba.od@gmail.com
Наш сайт - www.medtrans.com.ua

Редактор Н. І. Єфременко

Здано до набору 24.06.2024 р.. Підписано до друку 28.06.2024 р. Формат 70×108/164
Папір офсетний № 2. Друк офсетний. Умов.-друк.арк. .
Зам № 2/9/15 Тираж 100 прим.

ISSN 2707-1324

©Міністерство охорони здоров'я України, 1999
©Державне підприємство Український науково-дослідний інститут медицини транспорту, 2005

MINISTRY OF HEALTH CARE OF UKRAINE

State enterprise Ukrainian Research Institute of Transport
Medicine

JOURNAL OF MARINE MEDICINE

Scientific and practical journal
It is published 4 times a year

Founded in 1997. The magazine is a professional publication of the main results of thesis's and works in the field of medical sciences

(Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 886 (Appendix 4)
dated July 2, 2020)

Certificate of state registration of printed mass media series KV No. 18428-7228PR

No. 2 (103)
(April - June)

Odessa 2024

EDITORIAL BOARD

Chief editor A. I. Gozhenko

O. M. Ignatiev (deputy editor-in-chief), N. A. Matsegora (responsible secretary), N. S. Badiuk, E. P. Belobrov, R. S. Vastyanov, V. S. Hoydyk, M. I. Golubyatnikov, A. A. Gudyma, G. S. Manasova, V. V. Ogorenko, T. P. Oparina, I. V. Savitsky, S. M. Pasichnyk, E. M. Psiadlo, N. D. Filipets, V. V. Shukhtin

EDITORIAL COUNCIL

H. S. Bozov (Bulgaria), I. V. Denysenko (IMHA), V. A. Zhukov (Poland), S. Idnani (India), A. G. Kyrychenko (Dnipro), M. O. Korzh (Kharkiv), I. F. Kostyuk (Kharkiv), M. M. Korda (Ternopil), N. Nikolic (Croatia), M. G. Prodanchuk (Kyiv), M.S. Regeda (Lviv), A. M. Serdyuk (Kyiv), K. O. Talalaev (Odeca)

Address of the editorial office

Address of the editorial office
65039, SE UkrNDI for medicine of transport
Odessa, str. Kanatna, 92
e-mail nymba.od@gmail.com

Our website - www.medtrans.com.ua; herald.org.ua

Editor N. I. Yefremenko

Submitted for typing on 06/24/2024. Signed for printing on 06/28/2024. Format 70×108/164
Offset paper No. 2. Offset printing. Terms and conditions - print sheet. .
Deputy No. 2/9/15 Circulation 100 approx.

ISSN 2707-1324 ©Ministry of Health Care of Ukraine, 1999

©State enterprise Ukrainian Research Institute for Medicine of Transport, 2005

Висновки

1. Своєчасна діагностика туберкульозу повинна відбуватися саме на первинній ланці надання медичної допомоги, а саме сімейними лікарями.
2. Підвищена увага у цьому напрямку повинна приділятися також фахівцями усіх напрямків: хірургів, гінекологів, ларингологів, окулістів, дерматологів, педіатрів, інфекціоністів, стоматологів, травматологів та інших.

Ключові слова: обстеження на туберкульоз, первинна ланка надання медичної допомоги, формування груп ризику, внутрішній аудит.

Key words: tuberculosis examination, primary care, formation of risk groups, internal audit.

УДК 616.7-002.51-07-08

Н. А. Мацегора

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ ТУБЕРКУЛЬОЗУ. АКТУАЛЬНІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗА ТУБЕРКУЛЬОЗОМ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Одеський національний медичний університет

Author's Information

Н. А. Мацегора ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1317-6190>

Вступ. Туберкульоз (ТБ) – поширене інфекційне захворювання, з переважно хронічним перебігом і часто з багатосистемним ураженням. На ТБ хворіють як люди, так і тварини. Найчастіше (до 65 - 80 %) патологічний процес зосереджується в легенях (легеневий туберкульоз - ЛТБ), але можуть вражатися й інші органи та системи з формуванням численних форм позалегенового туберкульозу (ПЛТБ). Тому висока настороженість практичних лікарів відносно ТБ та знання епідеміологічних питань є актуальними і необхідними для досягнення успіхів у боротьбі з туберкульозом як у конкретної людини, так й в кожній країні та Світі.

Мета роботи: вивчити епідеміологічні показники туберкульозу у світі та Україні за для розробки програми подальшої боротьби з цією інфекцією.

Матеріали та методи дослідження: вивчення матеріалів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) про захворюваність та розповсюдженість туберкульозу, що надійшли до неї зі 192 країн світу (з 215), на які припадає понад 99% світового населення та тягаря туберкульозу.

Результати дослідження. Протягом по над останніх 20-ти років (включно до 2021 р.) фахівцями ВООЗ реєструвалось поступове зниження глобальної кількості випадків легневих форм туберкульозу, проте протилежні тенденції були відзначені з боку ПЛТБ, якій повільно, латентно поширювався у всьому світі.

Отримані статистичні дані пов'язуються з тим, що, з одного боку, позитивні результати виявлення мікробіологічної культури у хворих на ЛТБ вдається досягти в 99,2 % випадків. Тоді, як діагностика ПЛТБ більш утруднена в зв'язку з необхідністю отримання біоптату, що сприяло зниженню рівня ранньої діагностики та своєчасного лікування останнього.

Далі, у 2022 році, вперше з 1997 року, кількість захворілих на ТБ зросла до 7,5 млн осіб, а чисельність померлих від туберкульозу збільшилась майже на півмільйона людей.

Чим це ВООЗ пояснює?

Визнано, що тривала (з 2020 р.) пандемія коронавірусу, локальні військові конфлікти, зниження соціального забезпечення населення, зростаюча захворюваність на ВІЛ-інфекцію в країнах, що розвиваються, не могли не супроводжуватися неминучим зниженням захисної

реактивності імунної системи населення, що може викликати збільшення захворюваності як легеневої, так і позалегенових форм туберкульозу.

В цей час наша країна обіймає «непочесне» друге місце в світі за поширенням найбільш небезпечної форми туберкульозу із широкою лікарською стійкістю. За даними ВООЗ, Україна входить до 27 країн світу, де зосереджено 85 % захворюваності на ТБ.

Найбільш частим позалегеновим ураженням у ВІЛ-позитивних є ТБ лімфатичної системи. Встановлено, що в першу чергу, як правило, уражуються внутрішньогрудні та внутрішньочеревні лімфатичні вузли, а пізніше периферичні лімфовузли.

На другому місці після лімфатичної системи уражується кістково-суглобний апарат. Частіше за все діагностують ТБ хребта та крупних суглобів. Висока частота виявлення туберкульозних плевритів – у Китаї, наприклад, до 90 % від загальної кількості ПЛТБ та 59% серед усіх форм ТБ.

ТБ продовжує залишатися головною опортуністичною хворобою на тлі ВІЛ-інфекції. У хворих з глибоким імунодефіцитом позалегенову локалізацію ТБ процесу, зокрема в комбінації з ураженням легень, виявляють вірогідно частіше, ніж легеневу. Позалегенові форми ТБ у хворих з ВІЛ розвиваються переважно на тлі значного порушення імунітету, за кількості CD4+лімфоцитів нижче 200 кл/мкл, що є актуальним напрямком для подальшого вивчення та висвітлення.

Туберкульоз, пов'язаний з ВІЛ, є діагнозом четвертої клінічної стадії (ВООЗ), при якій патологія часто має дисемінований характер перебігу, з формуванням мультиморбідних захворювань, коли пацієнти наражаються на високий ризик швидкого клінічного погіршення здоров'я, втрати на відновлення багатьох функціональних систем та смерті.

Проблема туберкульозу з множинною лікарською стійкістю (МЛУ-ТБ), як і раніше, є також кризовою ситуацією в галузі охорони здоров'я. За оцінками ВООЗ, у 2022 р. туберкульоз із множинною лікарською стійкістю або стійкістю до рифампіцину (МЛУ/РУ-ТБ) розвинувся у 410 000 осіб, проте лише двоє з п'яти хворих отримали необхідне лікування.

З 2022 р. найбільша кількість нових випадків туберкульозу була зареєстрована в регіонах Південно-Східної Азії (46%), Африки (23%) та Західної частини Тихого океану (18%), найменша – у регіонах Східного Середземномор'я (8,1%), країн Америки (3,1%) та Європейському регіоні (2,2%). «Лідуючими» країнами з захворюваності на туберкульоз стали: Індія, Індонезія та Філіппіни, країни Африки перейшли на 4-е місце.

Висновки. Вказане вище свідчить про необхідність посилення уваги медичної науки та практики на проблеми, що пов'язані з туберкульозом. Це епідеміологія, питання інфекційного контролю, активного виявлення хворих на туберкульоз вже на першому рівні медичного обслуговування, поглиблення знань у галузі новітніх технологій діагностики, диференційної діагностики, лікування (консервативного й своєчасного - оперативного) та профілактики як ЛТБ, так й ПЛТБ. Тому питання «Епідеміології туберкульозу, контролю за туберкульозом у світі та Україні». є вельмиактуальними напрямком сьогодення.

Ключові слова: епідеміологія туберкульозу, контроль за туберкульозом, виявлення хворих на туберкульоз, новітні технології діагностики та диференційної діагностики.

Key words: epidemiology of tuberculosis, tuberculosis control, detection of tuberculosis patients, the latest diagnostic and differential diagnosis technologies.